

Kraków, dnia 27.06.2023 r.

Katarzyna Renata Burzawa

Nr albumu: 1736

Streszczenie rozprawy doktorskiej:

Wokół sukcesu osób z nabytą niepełnosprawnością.

Studium narracyjne.

Napisanej pod kierunkiem promotor dr hab. Marii Marty Urlińskiej, Prof. AIK

oraz promotora pomocniczego dr hab. Pawła Kaźmierczaka, Prof. AIK

Sytuacja nabycia niepełnosprawności wskutek nagłych wypadków jest często postrzegana jako niezwykle trudna i zarazem graniczna. Okoliczności tego wydarzenia są związane z doświadczeniem straty. Jednostka, której dotyczy utrata sprawności, musi zmierzyć się z wyzwaniami związanymi z adaptacją do nowej codzienności i innych warunków życia. Zmiany, które niesie za sobą wypadek i jego nieodwracalne skutki, powodują konieczność przeorganizowania dotychczasowego życia i przystosowania się do nowych realiów, ale przede wszystkim łączą się z potrzebą akceptacji siebie i swojej nowej roli.

Osoby z niepełnosprawnością nabytą często postrzegane są jako nieszczęśliwe, niezaradne i sfrustrowane, jednak analiza i interpretacja wielu biografii pozwala stwierdzić, że nie zawsze tak musi być. Jak wskazują badania, człowiek w obliczu sytuacji trudnej i cierpienia, może sobie poradzić i dostrzec sens oraz wartość życia, a także realizować swoje cele. Nabycie niepełnosprawności nie musi zatem być barierą, która uniemożliwia zdobywanie sukcesów. Paradoksalnie sytuacja taka może również otworzyć przed człowiekiem alternatywne możliwości realizowania siebie. W sytuacji podejmowania trudu zmiany swojego położenia i przekroczenia swoich ograniczeń mamy już do czynienia z osobistym sukcesem danej jednostki.

Głównym celem rozprawy była odpowiedź na pytanie o to, w jaki sposób osoby z niepełnosprawnością nabytą w wyniku nagłych zdarzeń losowych uczą się funkcjonowania w nowej przestrzeni codzienności i podejmują trud zmiany swojej sytuacji życiowej, aby przekroczyć swoje ograniczenia i móc osiągnąć sukces? Do odpowiedzi na to pytanie zostały wykorzystane podstawy teoretyczne, a wśród nich: transgresyjna koncepcja człowieka J. Kozielleckiego, teoria czynności T. Tomaszewskiego, teoria społecznego tworzenia

rzeczywistości P.L. Bergera i T. Luckmanna, teoria uczenia się transformatywnego J. Mezirowa oraz trójskładnikowa koncepcja postaw S. Miki i teoria stadiów rozwoju psychospołecznego według E. H. Eriksona. Ponadto podstawę teoretyczną stanowiła również tzw. mandala zdrowia, czyli społeczno-ekologiczny model zdrowia, uzupełniona o koncepcję salutogenezy, której twórcą jest A. Antonovsky. Do niniejszej pracy został pozyskany materiał empiryczny, który zebrano za pomocą metody badań biograficznych, z wykorzystaniem wywiadów narracyjnych z osobami, które utraciły sprawność. Badania zostały przeprowadzone w strategii jakościowej, przy założeniach paradygmatu interpretatywnego, natomiast do analizy danych pozyskanych z wywiadów, obrano perspektywę fenomenologiczną, dzięki czemu jako ośrodek zainteresowań przyjęto refleksję.

W toku analizy dokonano rekonstrukcji łańcuchów przeżyć i doświadczeń badanych oraz identyfikacji figur poznawczych, a także wyłowiono kategorie analityczne, które stanowiły poszczególne działania transgresyjne. Kategorie te, wpłynęły na interpretację poszczególnych komponentów.

Podczas analiz zilustrowano biografie, które ukazują subiektywną formę realizowania potrzeb, jako fundamentu działań transgresyjnych, których efektem jest urzeczywistnianie celów i osiąganie sukcesów. Zamierzeniem autorki było spojrzenie na rzeczywistość z perspektywy osób badanych i poznanie ich interpretacji świata. Wyprowadzone wnioski dały możliwość ustalenia jakie postawy przyjmują osoby, które utraciły nagle sprawność i jak radzą sobie ze swoimi trudnościami, przeprowadzone badania i analizy mogą stanowić znaczący wkład w rozwój nauki oraz poznania sposobów funkcjonowania osób z niepełnosprawnością.

Katarzyna D. Buzawa